מתיקות

נשמת התורה

שנה ג'

מאמר חסידות בדרך תורת מרן רבינו הקדוש בעל הסולם זי"ע

חג הפסח ה'תשע"ט

בענין ביאור המדריגות נפש רוח נשמה חיה יחידה המופיעים בכל מדריגה רוחנית

באשר שביום טוב של פסח, בליל הסדר, נשפעים מוחין קדושים ונפלאים אשר לא נמשכים בכל השנה. וענין המוחין שנשפעים הם בחינת נפש רוח נשמה חיה יחידה, שהם חמשה אורות בחמשה כלים, כתר חכמה בינה תפארת ומלכות. על כן נבוא לבאר ענין הנרנח"י הללו כפי שביאר לנו רבינו בעל הסולם זלה"ה בספריו הקדושים. ובתחילה צריך לבאר שכל מציאות רוחנית שמופיעה יש לה בחינת שלמות, היינו שלפי ערכה יש לה עשר ספירות שלמות עם חמשה אורות נרנח"י, ממש בדומה לתינוק שנולד ולאיש מבוגר, שלשניהם יש את כל האברים אותו דבר, וכן את אותם החושים ממש, רק שאצל המבוגר אבריו הם מפותחים וכן חושיו ג"כ מפותחים יותר. כך ממש במדריגות הרוחניות, כל מדריגה רוחנית כוללת את כל השלמות, כך שככל שהמדריגה גדולה יותר פירוש שהאור שמושג על ידה מאיר ביותר למקבל.

ויש חמש מדריגות כלליות, נפש רוח נשמה חיה ויחידה, והנפש בפני עצמה, שהיא הנמוכה ביותר, כוללת בתוכה גם כן נפש רוח נשמה חיה יחידה פרטיים שלה, וכן מדריגת הרוח הכללית בפני עצמה, גם היא כלולה מנפש רוח נשמה חיה פרטיים כמו בנפש, רק שהנרנח"י הפרטיים שברוח הם איכותיים יותר מהנרנח"י הפרטיים שבנפש, כיון שהנפש בכללותה היא מדריגה נמוכה יותר ממדריגת הרוח, וממילא ההתפרטות שלה פחות איכותית, כך שלמשל מדריגת הנשמה הפרטית שבמדריגת נפש הכללית פחותה הרבה ממדריגת הנשמה הפרטית של מדריגת רוח הכללית. וכן בשאר המדריגות הבאות, נשמה חיה ויחידה, שכל אחד כולל נרנח"י פרטיים (נרנח"י הוא ר"ת נ'פש, ר'וח, נ'שמה, ח'יה, י'חידה) ממש

כבהמשל דלעיל, שהחושים והאברים הפרטיים של איש מבוגר משובחים יותר משל תינוק, כי על דרך משל, חוש הראיה של המבוגר חזק יותר מהתינוק, כי הוא גם מבין מה שהוא רואה.

ועתה שידענו זאת, נבוא לבאר עניין הנפש רוח נשמה וכו'. והענין, כמו שמבואר באריכות בהקדמה לספר הזוהר ממרן בעל הסולם, ששם הביא את חקירת הפילוסופים העתיקה, שחקרו שמי אמר שהאדם הוא מרכז כל הבריאה כולה, אולי הדוממים הם התכלית של הבריאה. ומסביר רבינו דעיקר מטרת הבריאה הוא כמבואר בזוהר, כדי שיכירו את הבורא, שזהו נחת רוח נפלאה שהנברא בא למדריגה שמשתעשע עם הבורא, והבורא מראה לו גנזי אוצרותיו שהכין עבורו. וכל שכל פשוט מבין שכדי להכיר את השני זקוקים להרגישו, שזה מכונה שם 'הרגש זולתו'.

והיינו ששונה ההרגשה של האדם מאחרים, שלמרות שאנו מוצאים גם בצומח ובחי ענין של הרגש, כגון מה שאמרו חז"ל כשקוצצים עץ קולו הולך מסוף העולם ועד סופו, והחוקרים כבר מצאו ענין זה ע"י מכשירים, ובודאי שבמין החי, מוצאים בו ג"כ ענין ההרגשה. אבל יש חילוק עצום בין הרגשת מין הח'י והצומח למין המדבר, כי ההרגשה של מין הח'י הוא רק מה שנוגע לעצמו, איך שנולד לדוגמא האריה טורף כשהוא רעב, ושולט על בני מינו כל עוד שזה ממלא את הטבע שלו. והיינו שאינו יכול להגדיל את רצונו. משא"כ מין האדם, יכול להתעורר בחסרון על דבר שיש בחבירו אפילו שלא נולד עם רצון זה כלל. וזה לשון רבינו בעה"ס בהקדלסה"ז סעי' לח' "כי הרצון לקבל שבמין החי החסר מהרגש זולתו לא יוכל להוליד חסרונות וצרכים אליו רק בשיעור המוטבע

יש לי מושג

בירור הנשמות

וצריך שתדע כי ענין הנשמות הם כענין הזהב הנוצר בבטן האדמה וכשמוציאין אותו הוא מלא טינוף וסיגים דבר אשר לא ישוער ולא תואר זהב לו ולא הדר עד יתחכם הצורף להגות סיגים מכסף פעם אחר פעם זיכוך אחר זיכוך לא ראי זה כראי זה ובכל זיכוך מזדכך לאט לאט עד אשר כל הסיגים נפרדים מן הזהב ואחר כך ניכר היותו זהב. וכן הענין בנשמות כי בחטאו של אדם הראשון נתערב טוב ברע ובפרט בניצוצות האלו של הקרי שהוליד בק"ל שנים. (וכבר נתבאר אצלנו בדרוש שכיבת הלילה ובק"ש שע"ה) כי ניצוצות הקרי הם חשובות מאד וקדושות אלא שיוצאים ומתערבים בקליפות וצריכים בירור אחר בירור לתקנם ועל דרך זה היו אלו הניצוצות הולכות ונתקנות.

לאט לאט עד אשר התחילו להתקן ולהראות בחי' הזהב שבהם וזה היה בדור מצרים.

(שער הכוונות דרוש א)

באותה הבריה בלבדה. משא"כ האדם שיש לו גם הרגש לזולתו, נמצא חסר גם בכל מה שיש לזולתו, ומתמלא קנאה לרכוש לו כל הישות שנמצאת בזולתו. ואם יש לו מנה רוצה מאתיים", הרי שהאדם שיש לו הרגש זולתו ביותר הוא הוא מרכז הבריאה, כי כנ"ל שתכלית הבריאה כולה הוא ענין הרגש זולתו שהוא השי"ת. וכמו שהרגש זולתו פועל לכיוון האגו של האדם, שע"י שמרגיש את זולתו רוצה הוא לבלוע כל מה שיש לחבירו לעצמו, הנה התיקון של זה הוא ע"י קניית הרצון להשפיע, שענין הרצון להשפיע הוא תיקון 'הרגש זולתו' שנמצא במין האדם, שבמקום שירצה לבלוע כל מה שיש לחבירו ירצה להרגיש את צרות חבירו ואת צרכיו ביותר, כי ככל שהרגש זולתו שבאדם, שהוא ענין הרצון לקבל, מתוקן, הרי זה מתבטא בצורה שרוצה להעניק לחבירו ושיהיה לו טוב. וככל שהאדם מתקן ענין הרגש זולתו כך יכול לזכות להרגיש את הקדוש ברוך הוא ואת נועם טובו, כך שככל שירגיש את חבירו לתת לו, כך יפתח לו כנגד זה שער בנפשו להרגיש אותו יתברך, שעל כן אמרו חז"ל ש'ואהבת לרעך כמוך' הוא יסוד התורה כולה. כי רק ע"י 'ואהבת לרעך כמוך', שהוא תיקון הרגש הזולת שבאדם, יכול לזכות להרגיש את הבורא ית'.

וזהו ענין מדריגות הנפש רוח נשמה חיה ויחידה, שנאמר שהם 'מדריגות של הרגש זולתו', שנפש זה המדריגה הנמוכה ביותר של הרגש חבירו, וממילא גם בהרגש של השי"ת. שענין הנפש הוא בחינת השתוקקות בלבד, בלא יכולת להשפיע, שהאדם משתוקק להכיר את הבורא, ובבין אדם לחבירו זה מתבטא שמשתוקק שלחבירו יהיה טוב, ועדיין אין ביכולתו ממש להשפיע לחבירו. ומוסבר במכתב מרבינו שגילוי מדריגת נפש שבאדם מגיע על פי הכלל שכשהשי"ת משתוקק שהאדם ידבק בו הרי זה גורם שהאדם בעולם הזה ישתוקק אליו גם כן. ועל כן המלאכים ששייכים למדריגת הנפש נקראים 'אופנים' כמו אופני העגלה המתגלגלים כך מדריגת הנפש היא השתוקקות, בלי יכולת להוציא לגמרי רצונותיו אל הפועל.

ובספר התניא נקרא זה אהבה ויראה הנסתרת בלב, שזה בוער אצל האדם, אבל עדיין לא יכול להכיר את הבורא פנים אל פנים, שאז האהבה ויראה הם גלויים. אלא כמו איש שמשתוקק לחבירו מרחוק, הרי שאהבה שמרגיש כלפיו עדיין לא ניתן לה ההזדמנות לצאת לפועל כלפי השני. ובאופן כללי מדריגת הנפש נקרא בחינת מעשה בלי הרגשה גלויה, היינו שהאדם עושה מעשה של נתינה אבל לא מרגיש ומתפעל ממה שיש בלב זולתו, כך מדריגת הנפש בקדושה, שאדם משתוקק לה' יתברך ועושה מעשים, אבל עדיין לא רואה איך השי"ת מתפעל כביכול מעבודתו ושמח בה. ועל כן זו המדריגה היא הקשה ביותר, כי האדם צריך להשתוקק לה' ולהאמין שה' מקבל עבודתו כי לא משיג זאת.

משא"כ במדריגת הרוח, שזו כבר מדריגה של גילוי פנים, אז האדם כבר מרגיש שיש להשי"ת נחת מעבודתו ושה' שמח בו ובמדריגת הנשמה ואילך לא רק שהאדם מרגיש את שמחת השי"ת עליו בעבודתו, אלא כבר מתחיל להכנס לגנזי אוצרותיו והשי"ת מקרבו מאד מאד, כי במדריגות הנשמה ואילך שמה זוכה האדם לתיקון 'הרגש הזולת' וקונה שלמות של מין האדם ע"י 'הרגש זולתו', וע"כ השי"ת כבר משתעשע עמו. ואז משיג התכלית שנברא עליה. ובמדריגה זו, כשהאדם עוסק בתורה ובמצוות, טועם טעם נפלא של השגת השי"ת, והשי"ת מגלה לו גנזי אוצרותיו ונהיה מבעלי הסוד של השי"ת, כמו שהפסוק אומר 'כי אם גילה סודו לעבדיו הנביאים'.

הרי שהמדריגות הללו הן דרגות של הרגש זולתו, שמתקנות את האדם ומקרבות אותו להשי"ת. שככל שעולה יותר משיג את התכלית ביותר, שזה הקשר עם ה', שזה נקרא שיש לו אהבה ויראה אמיתיים, כי יש ג' מדריגות באהבה ויראה, כמבואר בקונטרס העבודה לרש"ב מליובאויטש זלה"ה שהמדריגה הא' זה מדריגת הנפש, שזה אהבה ויראה הנסתרת כנ"ל, והמדריגה השניה של אהבה ויראה היא מדריגת הרוח, שזה שייך לבירור המידות, וזה יותר שייך לעבודת בירור האדם את נפשו הבהמית, ע"י שמשיג שהשי"ת מקבל את עבודתו, שזה עוזר לו ביותר לעשות בירור נפשו, ומדריגה הגבוהה ביותר של אהבה ויראה, מבחינת נשמה ואילך, היא האהבה ויראה שבאים מחמת השגת כבוד השי"ת אחר כל העבודה שעשו במדריגת נפש ורוח שזה בחינת מתנה שהשי"ת נותן לנבראיו מתנות נפלאות, וממילא מתגלה אהבה ויראה ששייכת לגילוי המדריגות הללו. וכל המשכת מוחין יש את כל המדריגות הללו. וכל אחד שייך למדריגות הללו מצד שורש נשמתו. וזה עתיד להתגלות בכל אחד ואחד מישראל שיזכה לכל המדריגות הנפלאות.

חג פסח כשר ושמח לכל בית ישראל.